

УДК 378.014

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/76-1-43>**Любов КІБЕНКО,***orcid.org/0000-0001-9183-7823**старша викладачка кафедри європейських мов
Харківського державного біотехнологічного університету
(Харків, Україна) kibenkolubov57@gmail.com***Романа СІРЕНКО,***orcid.org/0000-0001-9100-4709**докторка наук з державного управління,
професор кафедри фізичної терапії, ерготерапії, спортивної медицини та фізичного виховання
Вищого приватного навчального закладу «Львівський медичний університет»
(Львів, Україна) romanaia@gmail.com***Наталія ГЛУХОВСЬКА,***orcid.org/0000-0002-6983-1158**старша викладачка кафедри англійської мови
Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій
(Київ, Україна) nataliahlukhovska@gmail.com*

ІНТЕГРАЦІЯ SOFT SKILLS У ВИЩУ ОСВІТУ: СТРАТЕГІЇ ТА ПРАКТИКИ ДЛЯ УСПІХУ ЗДОБУВАЧІВ

Стаття присвячена дослідженню значення м'яких навичок (*soft skills*) для академічного та професійного успіху здобувачів вищої освіти. Зазначаються основні методи та підходи до інтеграції *soft skills* у освітній процес, аналізуються різні форми навчання, такі як неформальні заходи (тренінги, семінари, майстер-класи), менторство, формальні навчальні курси та практичний досвід (проекти, волонтерство). Встановлено, що розвиток м'яких навичок сприяє підвищенню конкурентоспроможності майбутніх фахівців на ринку праці та їхньому загальному успіху. На відміну від жорстких навичок (*hard skills*), м'які навички (*soft skills*) зазвичай не набуваються через формальну освіту та навчання, адже вони вимагають відданості, саморефлексії та самовдосконалення, розвиваються через досвід, спілкування та самоаналіз. Концепція освіти сталого розвитку (ОСР) наголошує на важливості розвитку у здобувачів освіти універсальних навичок, необхідних для життя у мінливому світі.

З метою визначення відношення здобувачів освіти до інтеграції *soft skills* у вищу освіту авторами було проведено опитування серед здобувачів Харківського державного біотехнологічного університету, Вищого приватного навчального закладу «Львівський медичний університет» та Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій. Автори використали дослідницьку та описову методології, а також підхід академічної аналітики. Встановлено, що критичне мислення є найбільш важливою навичкою, за оцінкою здобувачів освіти. Це підкреслює необхідність вміння аналізувати інформацію, формулювати аргументи та робити обґрунтовані висновки. Результати опитування підкреслюють необхідність подальшого розвитку та підтримки м'яких навичок для забезпечення успішного професійного майбутнього здобувачів освіти, і заклади вищої освіти повинні активно працювати над цим.

Стаття має на меті сприяти розвитку наукової дискусії та обміну досвідом у галузі інтеграції *soft skills* у вищу освіту, а також підготовці конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно адаптуватися до сучасних викликів ринку праці.

Ключові слова: освітній процес, м'які навички, здобувачі освіти, навчання, опитування.

Lyubov KIBENKO,

orcid.org/0000-0001-9183-7823

*Senior Lecturer at the Department of European Languages
Kharkiv State Biotechnology University
(Kharkiv, Ukraine) kibenkolubov57@gmail.com*

Romana SIRENKO,

orcid.org/0000-0001-9100-4709

*Doctor of Science (Public Administration),
Professor at the Departments of Physical Therapy, Occupational Therapy,
Sports Medicine and Physical Education
Lviv Medical University
(Lviv, Ukraine) romanaua@gmail.com*

Natalia HLUKHOVSKA,

orcid.org/0000-0002-6983-1158

*Senior Lecturer at the English Language Department
State University of Information and Communication Technologies
(Kyiv, Ukraine) nataliahlukhovska@gmail.com*

INTEGRATION OF SOFT SKILLS INTO HIGHER EDUCATION: STRATEGIES AND PRACTICES FOR STUDENT SUCCESS

The article is devoted to the study of the importance of soft skills for the academic and professional success of higher education students. The main methods and approaches to the integration of soft skills into the educational process are outlined, and various forms of learning, such as informal activities (trainings, seminars, workshops), mentoring, formal training courses, and practical experience (projects, volunteering) are analyzed. It has been established that the development of soft skills contributes to the competitiveness of future professionals in the labor market and their overall success. Unlike hard skills, soft skills are usually not acquired through formal education and training, as they require commitment, self-reflection, and self-improvement, and are developed through experience, communication, and self-analysis. The concept of sustainable development education (SDE) emphasizes the importance of developing universal skills necessary for living in a changing world.

In order to determine the attitude of students to the integration of soft skills in higher education, the authors conducted a survey among students of Kharkiv State Biotechnology University, Private higher education institution «Lviv medical university», and the State University of Information and Communication Technologies. The authors used research and descriptive methodologies, as well as an academic analytics approach. It was found that critical thinking is the most important skill, according to students. This emphasizes the need for the ability to analyze information, formulate arguments, and draw reasonable conclusions. The survey results emphasize the need for further development and support of soft skills to ensure the successful professional future of students, and higher education institutions should actively work on this.

The article aims to promote the development of scientific discussion and exchange of experience in the field of soft skills integration in higher education, as well as the training of competitive specialists who can effectively adapt to the current challenges of the labor market.

Key words: *educational process, soft skills, students, training, survey.*

Постановка питання у загальному вигляді. Підвищення рівня професіоналізму здобувачів закладів вищої освіти є критично важливим для їх конкурентоспроможності на сучасному ринку праці. Одним з ефективних підходів до цього є розвиток навичок та компетентностей за допомогою інноваційних технологій, які пропонує інформаційне суспільство. Різниця між жорсткими та м'якими навичками вже давно є предметом дебатів у галузі педагогіки, при цьому жорсткі навички стосуються технічних або практичних здібностей, а м'які навички стосуються міжособистісних можливостей.

Soft skills є соціальними навичками, які людина використовує у різних сферах життя, таких як

робота, побут та міжособистісні відносини. Формування базових soft skills на етапі підготовки до дорослого життя, зокрема на молодших курсах закладів вищої освіти, є дуже важливим. Адже на 1–2 курсах здобувачі вперше зустрічаються з вимогами академічного середовища та починають будувати свою кар'єру. Тому саме цей період є ключовим для формування соціальних навичок, які вони будуть використовувати протягом усього життя. Навички такі як комунікація, співпраця, критичне мислення, креативність, лідерство, толерантність та емпатія, є важливими у будь-якій професії, вони допомагають у вирішенні конфліктів, підвищують продуктивність, сприяють командній

роботі та підтримують здорові міжособистісні відносини.

Таким чином, заклади вищої освіти повинні активно працювати над формуванням soft skills серед своїх здобувачів, надаючи їм можливості для розвитку цих навичок через різноманітні програми, проекти та курси.

Аналіз наукових досліджень. Існує велика кількість досліджень, що підтверджують важливість м'яких навичок для успішної професійної діяльності та конкурентоспроможності на ринку праці. Проте, ця проблема потребує подальших наукових досліджень, що зумовлює її актуальність. Дослідження, проведені О. Спіріним, О. Гурою, Г. Клакстоном, Б. Лукаш, Г. Пауелло, Н. Ткаченко, К. Ковалем, Г. Корнюшем, Н. Муқан, В. Радкевичем та іншими, зосереджені на питаннях розвитку у здобувачів освіти soft skills.

Як зазначає Н. Ткаченко «.. основними аспектами формування навичок soft skills у конкурентоспроможного робітника XXI століття є самонавчання та саморозвиток, презентація власних креативних ідей, вміння обробляти інформацію, виокремлюючи головне; командна праця на спільному проблемному полі» (Ткаченко, 2022).

Мета статті: дослідження ефективних стратегій і практик інтеграції soft skills у освітній процес закладів вищої освіти (ЗВО) з метою підвищення конкурентоспроможності та успішності здобувачів. З мети виникають завдання:

1. Виявити основні проблеми та виклики, пов'язані з впровадженням soft skills у освітній процес.

2. Визначити, які саме soft skills є найважливішими для здобувачів вищої освіти.

Основна частина дослідження. У сучасному складному, взаємопов'язаному світі важливість володіння різноманітним набором навичок для досягнення успіху незаперечна. Здатність визначати, розвивати та використовувати свої навички вважається важливою частиною особистого та професійного успіху. Цей успіх значною мірою залежить від придбання та підтримки як м'яких, так і жорстких навичок. Заклади вищої освіти (далі – ЗВО) активно розробляють і впроваджують інноваційні стратегії для формування м'яких навичок у здобувачів: комунікація, командна робота, лідерство, критичне мислення та емоційний інтелект, є вирішальними для успішної кар'єри у сучасному світі (Андрусик, 2023). З деяких пір помітної значимості набуває проблема інтеграції змісту освіти – це ключовий підхід до формування ключових компетентностей у здобувачів. Цей підхід сприяє усвідомленню зв'язків між різними предметами та їх застосуванню у різних сферах життя.

Проаналізуємо поняття soft skills. Однією з найскладніших проблем у дослідженні м'яких навичок є різниця у визначеннях та їх концептуалізації. Зокрема, існує багато визначень «м'яких навичок», і вони часто використовуються як взаємозамінні з іншими термінами, такими як «компетенція», «компетентність», «соціальні навички», «навички роботи з людьми», «міжособистісні навички». Варто зазначити, що поняття «soft skills» є складним виразом, і кожне зі слів у цій фразі пояснює ключові аспекти. Слово «skill» в перекладі з англійської означає «майстерність»; це підкреслює практичну функцію. Воно має багато визначень, але у виразі «м'які навички» слово «навички» слід розглядати як щось більше, ніж технічна здатність (Смагіна, 2019). «Soft skills» («софтскілз», англ. Soft skills – «м'які навички» або «гнучкі навички») – це особисті якості працівника, які дозволяють бути успішним незалежно від специфіки та напрямів діяльності. Це придбані компетенції, які можна сформувати через додаткову освіту, через особистий досвід, подорожі, участь в міжнародних проектах, соціальних проектах (Андрусик, 2023).

На відміну від жорстких навичок (hard skills), м'які навички (soft skills) зазвичай не набуваються через формальну освіту та навчання. Вони вимагають відданості, саморефлексії та самовдосконалення, розвиваються через досвід, спілкування та самоаналіз. Концепція освіти сталого розвитку (ОСР) наголошує на важливості розвитку у здобувачів освіти універсальних навичок, необхідних для життя у мінливому світі.

Здійснюючи аналітичний огляд та узагальнення сутнісних характеристик зазначених вище дефініцій, можна зробити висновок про те що деякі стратегії та практики для успішної інтеграції Soft Skills у вищу освіту є наступними:

- Вбудовування soft skills у навчальні програми, а саме інтеграція м'яких навичок у всі дисципліни, а не лише в окремі курси. Це допоможе майбутнім фахівцям застосовувати ці навички в різних контекстах. Не менш важливим є використання міждисциплінарного підходу, що поєднує технічні та м'які навички.

- Розробка окремих курсів та тренінгів, проведення воркшопів, тренінгів та семінарів з фокусом на практичні аспекти м'яких навичок.

- Активне використання проєктного навчання, що сприяє розвитку командної роботи, лідерства та вирішення конфліктів.

- Запрошення на лекції та майстер-класи представників бізнесу, які можуть поділитися реальним досвідом, впровадження менторських

програм, де майбутні фахівці можуть отримувати поради від досвідчених професіоналів.

Під час формування та розвитку навичок soft skills можуть виникати різні проблеми, які необхідно враховувати для ефективного процесу навчання і підготовки здобувачів: недооцінка важливості soft skills, відсутність відповідних навчальних програм, брак практичного досвіду, неоднорідність у рівні володіння навичками, недоцільність оцінювання (Коляда, 2020). Розв'язання цих проблем вимагає комплексного підходу та співпраці між закладами освіти, викладачами та здобувачами. Це може включати в себе перегляд навчальних програм, збільшення практичного досвіду, використання новітніх методик навчання та оцінювання, а також створення можливостей для здобувачів отримувати зворотний зв'язок та підтримку у розвитку soft skills.

Тому, варто узагальнити, що з метою досягнення успіху на робочому місці, важливо володіти як твердими, так і м'якими навичками. Дослідження показали, що обидва типи навичок є необхідними, і поєднання обох веде до більшого успіху (Ткаченко, 2022).

Було проаналізовано авторами, що впровадження м'яких навичок у здобувачів ЗВО потребує комплексного підходу, який поєднує у собі різні програми та заходи. Цей підхід має охоплювати як формальні, так і неформальні аспекти навчання, а також враховувати різні сфери життя.

З метою визначення відношення здобувачів освіти до інтеграції soft skills у вищу освіту авторами було проведено опитування серед здобувачів Харківського державного біотехнологічного університету, Вищого приватного навчального закладу «Львівський медичний університет» та Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій. Автори використали дослідницьку та описову методології, а також підхід академічної аналітики; всього в опитуванні взяли участь 110 здобувачів освіти, віком 19–21 рік, серед яких 45,7% чоловіків та 54,3% жінок.

На перше запитання «Як ви оцінюєте важливість Soft Skills для успіху у навчанні та кар'єрі?» здобувачі відповідали наступним чином (рис. 1):

- Дуже важливі (38%).
- Важливі (47%).
- Не дуже важливі (10%).
- Не важливі (1,2%).

Отримані дані свідчать про те, що більшість здобувачів визнають значення м'яких навичок (soft skills) для свого успіху як у навчанні, так і в майбутній кар'єрі. Таким чином, результати опитування підкреслюють необхідність подальшого

розвитку та підтримки м'яких навичок у закладах вищої освіти для забезпечення успішного професійного майбутнього здобувачів освіти.

Як ви оцінюєте важливість Soft Skills для успіху у навчанні та кар'єрі?

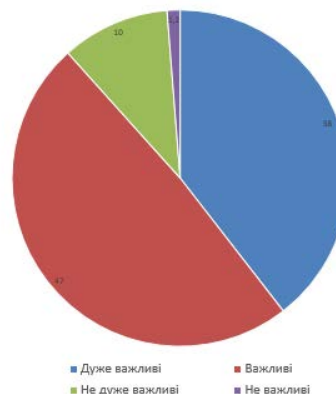

Рис. 1. Відповіді респондентів

Наступне запитання стосувалось визначення, які саме Soft Skills є найважливішими для здобувачів ЗВО (рис. 2). Отримані результати свідчать про наступне: критичне мислення (84%), командна робота (81%), навички тайм-менеджменту (74%), навички презентації (68%), навички вирішення проблем (65%), комунікація (59%), креативність та навички адаптивності (55%), відповідальність (42%), емоційний інтелект (32%).

Які Soft Skills, на вашу думку, є найважливішими для здобувачів ЗВО?

Рис. 2. Відповіді респондентів

Критичне мислення є найбільш важливою навичкою, за оцінкою здобувачів освіти. Це підкреслює необхідність вміння аналізувати інформацію, формулювати аргументи та робити обґрунтовані висновки. Командна робота займає друге місце, що свідчить про важливість співпраці та ефективної взаємодії з іншими у сучасному освітньому та робочому середовищі.

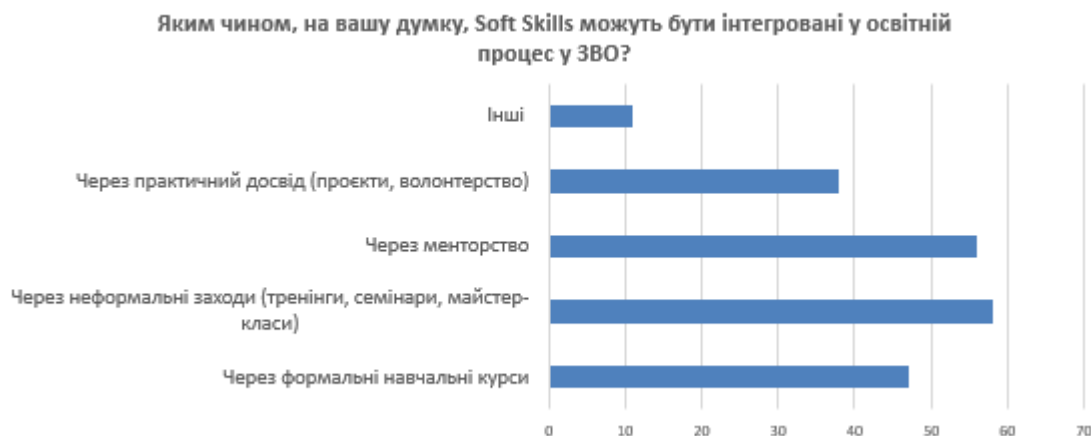

Рис. 3. Відповіді респондентів

Наступним запитанням було визначити яким чином Soft Skills можуть бути інтегровані у освітній процес у ЗВО. Відповіді респондентів свідчать про наступне: через неформальні заходи (тренінги, семінари, майстер-класи) (59,8%), через менторство (56,6%), через формальні навчальні курси (46,7%), через практичний досвід (проекти, волонтерство) (35,7%) (рис. 3). Неформальні заходи, такі як тренінги, семінари та майстер-класи, є найпопулярнішим методом інтеграції soft skills, на думку здобувачів освіти. Це підкреслює значення активного, інтерактивного навчання та позааудиторних заходів, які можуть бути ефективними у розвитку м'яких навичок.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В результаті дослідження та на основі аналізу широкого кола джерел і наукових праць із досліджуваної проблеми встановлено, що впровадження soft skills у закладах вищої освіти дозволить підготувати випускників, здатних ефективно працювати в команді, керувати проектами, вирішувати складні завдання та успішно адаптуватися до змін у професійному середовищі. *Перспективою подальших досліджень* вбачаємо в дослідження можливостей використання сучасних технологій (онлайн-платформ, мобільних додатків, VR/AR) для ефективного розвитку soft skills у здобувачів освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Андрусик О.О. емоційний інтелект як необхідна складова процесу розвитку soft skills. Матеріали науково-практичного семінару. Умань. 2023
- Гульбс О. Soft skills і формування професійних планів студентської молоді. *Перспективи та інновації науки*. 2024. 1 (35). 204-208
- Коляда Н., Кравченко О. Практичний досвід формування «soft-skills» в умовах закладу вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. № 3(27). С. 137–145
- Смагіна Т., Шуневич О. Умови розвитку гнучких навичок (softs kills) у педагогів у процесі навчання на курсах підвищення кваліфікації. *Український педагогічний журнал*. 2019. № 2. С. 73–80. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-2-73-80> (дата звернення: 02.06.2024)
- Ткаченко Н. Г. Основні аспекти формування навичок Soft skills у конкурентноспроможного робітника XXI століття. Зб.наукових праць. Миколаїв. 2022

REFERENCES

- Andrusyk O.O.(2023). Emotiinyi intelekt yak neobkhdna skladova protsesu rozvytku soft skills [Emotional intelligence as a necessary component of the process of soft skills development]. Materialy naukovo-praktychnoho seminaru. Uman. [in Ukrainian].
- Hulbs O. (2024). Soft skills i formuvannya profesiinykh planiv studentskoi molodi [Soft skills and the formation of professional plans of student youth.]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky*. 1 (35). 204-208 [in Ukrainian].
- Koliada N., Kravchenko O. (2020). Praktychnyi dosvid formuvannya «soft-skills» v umovakh zakladu vyshchoi osvity [Practical experience of forming “soft-skills” in the conditions of a higher education institution]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. № 3(27). S. 137–145 [in Ukrainian].
- Smahina T., Shunevych O. (2019). Umovy rozvytku hnuchkykh navychok (softs kills) u pedahohiv u protsesi navchannya na kursakh pidvyshchennia kvalifikatsii [Conditions for the development of flexible skills (softs kills) in teachers in the process of studying at advanced training courses.]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*. № 2. S. 73–80. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-2-73-80> [in Ukrainian].
- Tkachenko N. H. (2022). Osnovni aspekty formuvannya navychok Soft skills u konkurentnospromozhnogo robitnyka XXI stolittia [The main aspects of the formation of soft skills in a competitive worker of the XXI century.]. *Zb.naukovykh pratsiu*. Mykolaiv. [in Ukrainian].